
De herleving van rooms-katholiek Groningen met eigen onderwijs

Over het godsdienstonderwijs van de in 1855 opgerichte parochie van de H. Martinus, die met ruim 5500 leden de tweede geloofs-gemeenschap in de stad was, is minder bekend. Waarschijnlijk heeft pastoor Jansen – die tevens leiding gaf aan het twee jaar eerder opgerichte dekenaat Groningen-Assen –, of een kapelaan, één of zelfs meerdere uren per week godsdienstonderwijs gegeven op elk van de stads- en armenscholen. Alle erkende gezindten konden dit doen op grond van een in 1842 uitgevaardigd Koninklijk Besluit, dat aan elk van haar het geven van kerkelijk godsdienstig onderwijs binnen de openbare scholen toestond. Verder gaf een katholieke onderwijzer les aan de kinderen van het door zusters van de Congregatie van de H. Vincentius a Paulo gerunde Rooms-Katholieke Armen- en Weeshuis. Daarnaast was in 1847 een huis van de Congregatie van de Zusters van Liefde ontstaan. Om het protestantse volksdeel niet al te zeer te prikkelen had bisschop J. Zwijsen zijn zusters één voor één in burgerkleding naar het Noorden laten reizen. Nu er na 1848 meer vrijheid was gekomen, hielden deze zich niet slechts met zieken- en bejaardenzorg bezig, maar richtten zij zich tevens op het geven van onderwijs aan meisjes; de jongens bleven voorlopig aangewezen op de openbare school. In 1856 hadden zich bovendien Jezuïeten in de stad gevestigd. Het jaar daarop hadden ze een eigen kapel geopend. Deze werd al spoedig druk bezocht en daarom in 1860 vervangen door een noodkerk. Zwijsen, inmiddels aartsbisschop geworden, wenste dat de paters een Latijnse school zouden opzetten. De school zou in 1860 van start gaan, maar kwam nooit tot bloei; in 1881 werd ze gesloten.²¹

²¹ E.O. van der Werff, 'De rooms-katholieke parochies in Groningen in de negentiende en twintigste eeuw', in: G. van Halsema Thz. e.a. (red.), *Geloven in Groningen. Capita selecta uit de geloofsgeschiedenis van een stad*, Kampen 1990, 232-248; J.W.M. Peijnenburg, *Joannes Zwijsen, bisschop, 1794-1877*, Tilburg 1996, m.n. 75; R.C.M. van Glansbeek, 'Geschiedenis', in: E.O. van der Werff, A. Hilhorst (red.), *Van volkskerk tot kathedraal. De St.-Jozefkerk in Groningen*, Groningen 2012, 11-30.

De herleving van orthodox-protestants Groningen met eigen onderwijs

Gezien de goede verhoudingen tussen hervormden, doopsgezinden en lutheranen ligt het voor de hand dat de beide doopsgezinde predikanten en de lutherse het godsdienstonderwijs op de lagere school aan de hervormde catechiseermeesters hebben overgelaten.²² De beide laatstgenoemde gemeenten – die volgens de volkstelling respectievelijk zo'n 700 en bijna 800 leden telden – hadden bovendien geen omvangrijke voorzieningen voor haar wezen. De voorgangers zullen zich daarom vooral gewijd hebben aan de eigen catechese. De predikant van de omstreeks 200 leden tellende Waalsche (Franstalige) Hervormde Gemeente zal eveneens geen godsdienstonderwijs op de openbare scholen hebben verzorgd, zij het om een andere reden dan zijn overige protestantse collega's. Wellicht bezocht een aantal kinderen uit zijn gemeente de openbare school, maar vele zullen toch naar een van beide respectievelijk in